

Montrealis 27.10.69.

Armas härra Rajamaa!

Tellest on nüüd juba üle kahe kuu möödunud, kui Teile viimati kirjutasin. Teie 21. aug. ja 11. oktoobri kirjad käes, sanuti õhupostiga ja käsipostiga saadetud „Bülletäänid“. Luur tänu kõikide eest! „Bülletääni“ lugesin varajase lõnnikutundideni, oli tõesti huvitav (kohati ka ahastama panev) tutvuda ülevaatliku kirjeldusega kolme maa koolisüsteemidega. Hr. Leinjärv oli koostanud ülevaate tõesti suurepäraselt, maalides iga kooli kohta väikese tõetruu pildikese. (Montreali osa oli ^{ingl} liiga pikalt ära toodud!). Tänu Teile ja hr. Leinjärvele, et riisagunel väärtuslik ülevaade sai teoks! Lootsin salamahti, et „Bülletäänis“ on veel lisaks häid võimalikaid kirjutisi-mõttevahetusi ka teistest koolidest, aga ei alnud vist „koolipapadel“ vaimu peal! Meidugi oleks siis lehekülgede arv liiga suureks paisunud!

Nagu soovisite, tegin ka sünnsete ajalehtedele vastavad kirjutised. Raske oli suruda head ja tihedat materjali ajalehtedele sobivasse vormi. Püüdsin ainult koolide osaga, jättes muu osa „Bülletäänist“ kirjeldamata. Tunnen mõlemaid ajalehti-

de peatoimetajaid isiklikult, sest olen neile varemgi kaastöid saanud, aga tunnen ka nende soore: see sõna on: lühidalt! Sellest lähtudes püüdsin noppida välja olulisemaid punkte, millele võiks ja peaks rahva tähelepanu juhtima. Kui hästi see on õnnestunud ja kas oli umbes sellesuunaliselt nagu Teil mõttes oli, palun teatage mulle. Kui on vajalik, võin ka hiljem veelkord täiendavalt kirjutada. Loodan niivõrd, et ajalehed selle ikka ära toovad. „Meie Elu“ tavaliselt ei taha heameelega ära tuua kirjutist samalt isikult samas sõnastuses, aga ühte asja kahtlemoodi kirjutada on ^{mul} ka raske!

Olete asjata mures tüli pärast. Tüli pole niigisugust. Vana sõdurilaul ütleb: „kui on kaubiks isamaale see, läbi minna võib tulest ja veest!“ Aga ju on vähe, sest paar õhtutunnikest kulub nii kibedasti käest, eriti val sügisel, kui kooli kodutööde, riidendite, lauade paljundamine ja muud ettevalmistamised on käsil. Aga peab ka sellest üle saama.

Rõõmustaval kombel tuli tänava meie kooli süski II uut õpilast esimesse klassi. See tagab aktiivse kodielu jälle mõneks heaks aastaks. Meie ühiskond siin Montrealis on nii väikene ja nendestki on pooled abielupaarid lasteta,

ise kaasaarvatud. Mõne aasta eest aitasime sünnisel eesti seltsil välja anda, ^{seltsi} 35-nda aastapäeva ja E. Vabariigi 50-nda aastapäeva tähistavat brošüüri ümber „Juubeligaasta“. Seal oli mitmekülgsed kirjutisi Montreali eestlaste elust-elust, ka sünnest täienduskoolist ajalooline ülevaade. Muuhulgas oli uurimus, mis avuliselt näitas, et pooled abielupaarid on lasteta. Kurb küll. Hui tunde huvi, võin Teile saata „Juubeligaasta“. Kas Teil on arhiiv, mis koolide kohta käivat materjali talletab? Nõmelt aastate eest juhtusin pidama sünn Eesti Vabariigi aastapäeval aktusekõne, mis põhines rahvusliku kodu ja rooste küsimustel tänapäeval võrsil. Võib-olla võiks seda arhiivimaterjalina alles hoida?

Ja siis: ilus rõõnurs silmapilk, kui stockholmised sünn laulumatkal vübisid. Hr. Juuno on vist juba Teile rääkinud, et ta peatus meil. Ja ma loodan, et ta on ka kutse Teile edasi andnud, et juhul kui Teie oma reisudel juhtute Montreali radadele, siis peatuskoht on meilpool reserveeritud! Loodan, et matk Ameerika mand-

rile saab ^{Teil} tuleval aastal teoks! Südamlik
 tänu Teil tšeki eest \$40:- suuruses, ja ka hr.
 Juuno võttis 10 eks. Stockholmis 9. Algkoolile
 „Kuldset tammetuuri“. Rõõmustav oli kohata
 ka hr. H. Liikmäed. Lahju, et aeg oli nii
 lühike neude sin vüvides, ainult 2 päe-
 ra. Neil oleks palju alnud rääkida ja
 mõtteid vahetada. P. ja hr. Mätikül oli samuti
 rõõm jälle kohata. Nende poolt toodud 5
 eks. „Bülletääni“ on laiali jaotatud - selle
 vastu tunnevad ka teised huvi. Raha \$10:-
 andsin ^{üleandmiseks} hr. Juunole, nagu me hr. Kirikmäega
 kokku leppisime. Nüüd peaks meie vahel
 kõik asjad korras olema!? Minul seoses
 ankeediga kulusid ei olnud. Postmarke
 meie kuludeks ei loe. Pealegi oli hea meel
 midagi kasulikku teha, millest igaüks
 võib ainult headmeelt tunda.

Olen nüüd vist kirjutanud kõik, mis
 südamel oli. Andke andeks pikka vahet
 kirjadel, aga varem ei jõudnud. Kui Teil
 aga mingit abi vaja läheb, siis aitau
 rõõmuga, mis suudan.

Südamlikud tervitused Teile ja Teie
 perele! Parimad soovid ka abikaasalt!

Teie Karl Väikla

Eesti koolid Austraalias, USA's ja Kanadas.

PEH 13136-1
PR 10
Lisa 1

Eesti Õpetajate Keskühingu häälekandja nr.18 toob oma veergudel huvitava ja põhjaliku ülevaate eesti koolidest Austraalias, USA's ja Kanadas. Andmed koguti vastava ankeedi alusel ja ülevaade valgustab eesti koolide tegevust 1968./1969. õppeaastal.

E.Õ.K. juhatus eesotsas mag. H.Rajamaa usaldas ankeedi korraldamise, kokkuvõtte ja ülevaate koostamise tuntud koolitegelasele A.J.Leinjärvele Baltimores. Selle suure ja olulise ülesande läbiviimist abistasid Austraalia osas Austraalia Eesti Seltside Liidu esimees M.Hennoste, Ühendriikides Eesti Rahvuskomitee liige G.O.Randvee ja Kanadas Montreali Eesti Täienduskooli juhataja K.Vaikla.

Ülevaate kohaselt töötab eesti koole Austraalias 7, neist 6 täiendus-alkukooli 107 õpilase ja 25 õpetajaga, ja üks täienduskeskkool (Sydney) 21 õpilase ja 5 õpetajaga. Enamuses koolides on õpilased jaotatud kolme õpperühma. Õppeaasta algab veebruaris ja lõpeb detsembris. Suvelaagri korraldavad ühiselt lähestikku asuvad Sydney, Thirlmere ja Wollongongi täienduskoolid.

Ühendriikides töötab täienduskoole 16 - 445 õpilase ja 100 õpetajaga. Osa koole liigitatakse lasteaedade alla. Mõnes kohas on lasteaeda koolist raske eraldada, kuna koolid vaatlevad lasteaeda kui oma nooremat rühma. USA's on umbes pooltes koolides õpilased jaotatud õpperühmadesse, ülejäänutes aga vastavatesse klassidesse. Rahvusliku kasvatuses eesmärke teenivad ka Long Islandi Laste Suvekodu ja Noorte Nädalad.

Kanada osas on täienduskoole 7 - 598 õpilasega (neist Torontos üksinda 449) ja 33 õpetajaga. Toronto täienduskeskkool 41 õpilase ja 3 õpetajaga. Peale selle veel eesti keele kursused muulastele Torontos, 2 laste suvekodu (Seedriorul ja Jõekäärul) ja Kotkajärve Metsaülikool 100 õpilase (vanus 17.-35.a.) ja 17 õppejõuga, Toronto lasteaed 139 lapse ja 6 õpetajaga.

Kõigil kolmel maal on paljudel koolidel olemas rahvatantsurühmad, mõnedel orkestrid ja isegi tütarlaste võimlemisrühmi leidub. Mitmed koolid täidavad pühapäevakoolide ülesandeid usuõpetuse osas, kui puuduvad iseiseisvad pühapäevakoolid.

Lahtiseks on jäänud küsimus, millise protsendi moodustavad eesti koolide õpilased laste arvust, kes eesti koolis käima peaksid. Võib vaid üldiselt oletada, et kooli asukohas on see protsent umbes 80, üleriigiliselt vast ainult 50-60%.

Ülevaates selgub, et kaasabi vajavad eesti koolid hädasti just pedagoogilisel ja metoodilisel alal. Täienduskoolides tuleb kasutada hoopis teistsuguseid õppetöövise, kui neid on kasutatud või kasutatakse harilikudes koolides. Rootsi Eesti Komitee Koolitoimkonna poolt välja antud "Eesti täienduskoolide tööpõllul" I-IV jagavad kogemusi õppetöoviisidest täienduskoolide tööpõllul. Paljudes koolides need puuduvad. Ometi peaks need igal õpetajal käepärast olema, eriti neil, kel puudub õpetaja kutse. Kutselisi õpetajaid oli Austraalias ca 40%, USA's 28% ja Kanadas ca 50%. Selle kohta kirjutab järeldusmärkmete osas mag.H.Rajamaa järgmist: "Vajaliku kaasabi osas annab tunda eesti koolide keskse organiseerimise ja juhtimise puudumine, eriti USA's. Eelmalseisjal on siin raske nõu anda. sest ei tohi unustada sealseid tohutuid kaugusi ja erinevaid olukordi. Aga midagi tuleb siin ette võtta! Kas ei tuleks õpetajate ühingu ja koolitoimkondade tegevust elustada? Esialgu kas või nimetatud organisatsioonide aktiivsema tegevuse raamides koolide keskse organiseerimise ja abistamise võimalusi selgitada ja siis kogu meie rahvusliku kasvatuses küsimus laiemale alusele viia vajaliku moraalse ja majandusliku toetuse saamiseks."

Austraalia eesti õppeasutused on õnnelikus seisukorras, kuna seal tegutseb organiseeriv ja abistav keskus Austraalia Eesti Seltside Liidu näol, kes varustab koole tarvilikkude õpperaamatutega ja koos teiste keskorganisatsioonidega püüab leida järjest uusi ning paremaid viise ja vahendeid õppetöö läbiviimiseks. Toetuste andmiseks on liidul kasutada Rahvuskapitali summasid, mida kogutakse korjanduste abil. Näib, et Austraalia E.S.Liidu juhatus ei piirdu ainult loosungite loomisega ja nende avaldamisega, millega keskorganisatsioonid tavaliselt piirduvadki, vaid on neid ellu rakendanud ka praktiliselt. Nimetatud vääriiv on ka täienduskoolide juures korraldatavad eesti keele katsed liidu poolt antud ja koostatud üldiste katseküsimuste alusel III, II ja I järgu tunnistuste saamiseks - see muidugi vabatahtlikul alusel ja koolide suva järgi.

Opetajate murede osas, mis raskendavad koolitööd on sageli väikene laste arv ja nende suur vanuse vahe. Ümberrahvustumine tekitab enam muret just väikesearvulises ühiskonnas. Kurdetakse ka kodude puuduliku abi ja järelevalvet ning vähest huvi koolitööde vastu; ei parandata laste hääldamist ega anta ka ise eeskuju korraliku ja puhta eesti keele rääkimisega. Vanemate "peen" komme eesti keelt inglise keelega segamini rääkida on ülimalt tavaline. Leidub isegi eesti perekondi, kus lapsed vastavad vanematele inglise keeles! Samal ajal soovitab ometi kõigil kolmel maal tänapäeva ametlik riigipoliitika uustulnukail oma lastele pärandada emakeele oskus.

Nende ja paljude muude raskustega maadeldes on toimunud koolitöö juba 25 aastat. Ülevaate koostaja A.J.Leinjärv kirjutab sissejuhatuses: „Käesolevad ülevaated peaksid kividenäa kisendama tõsiasjast, et eesti õpetajad on oma õlule võtnud eesti noorte rahvusliku kasvatuse, eesti keele ja meele õpetamise peamise ning põhilise ülesande, ning sellega seoses olevad raskused. Seda ülesannet täidavad nad pidevalt, poole kuni kolmveerand aasta jooksul, oma leivatööst vabal ajal, puhketundidel, üldiselt ilma tasuta või sõiduraha või üksikuil juhtumel, tagasihoidliku sisuga kingitusümbriku eest. Peamiselt Kanadas püütakse õpetajatele nende töö eest tasu maksta. Opetaja tööga pole võrreldav juhuslik kõnede või referaatide pidamine, koosolekuil ja kongressidel resolutsioonide hääletamine, kohalikele võimukandjale märgukirjade saatmine ja nendega kontakti pidamine. Sellest on täis avalik sõna, kuna eesti õpetaja töö toimub varjus. Ometi kannavad õpetajad selle eest hoolt, et oleks mille eest võidelda, et kogudustel oleks noori, kes suudavad eestikeelset jumalateenistust jälgida ja et organisatsioonidel oleks juhtkonna järelkasvu.“

Eesti koolid võõrsil on tekkinud ja arenenud vabalt, vastavalt oludele ja võimalustele. Need on õpetajate idealismi, lastevanemate armastuse ja ettenägelikkuse ning koguduste ja organisatsioonide huvi ja ohvrimeelsuse vili. Lapsi tuuakse kuni 70 miili kaugusest kodudest kooli. Rõõmustamist väärib asjaolu, et just noortes perekondades rohkem rõhku pannakse eesti keelele.

„Eesti koolide olukorra selgitamise kaudu oleme lähenenud meie noorte rahvusliku kasvatuse probleemidele kahel suurel mandril. Ülevaade kõneleb vankumatust püüdest säilitada meie väheseid noori oma rahvusele. Ta kõneleb raskustest, aga ka meie õpetajate väsimatust tööst ja eesti organisatsioonide ning lastevanemate kaasabist. Ta avas meie silmi nägema ka seda, kus ja kui palju on veel tegemata jäänud“ kirjutab mag.H.Rajamaa. Kesk võõraid hävitavaid liivatorme on oase, milledes kasvab noori mastipuid. Neis oasides tuksub meie süda - Eesti Kool.

Karl Vaikla.

KEVAOPIDU

10 aprillil 1965 kell 17.00 / 5100 Cote St. Luc Road

Üles, üles, hellad vennad - eesti rahvaviis
Kuku sa, kägu - eesti rahvaviis
flöötide kvartett:
Linda Leetmaa, Mart Leetmaa,
Alar Kivilo, Peeter Kivestu

Suur Mari ja väike Mari
duett - Truuta ja Kadi Kaljuste

Allegro vivace - Kuhlau
klaveril Malle Hõõvel

Karjapoisi jaanituli - A. Leht
deklameerib Peeter Kopvillem

Akordioni soolod
Aavo Taal

Paunvere poisid II
Ennu Lillakas ja Toivo Sepa

Prelüüd nr. 2. - J.S. Bach
Sonatiin - Lichner
klaveril Katrin Pärtelpoeg

Mängulaul - kaanon
Minu veli virvipuu - eesti rahvaviis
Jüripäev - kaanon
koorikoor

Kevad - H. Visnapuu
deklameerib Reet Aadoson

Kevade kuulutajad - J. Simm
koorikoor.

Kevad - luulepõimik
deklameerivad
Kadi Kaljuste, Helle Vaus, Vello Leitham,
Mark Teose, Vivian Pallandi, Toivo Sepa

Metsik ratsanik - R. Schumann
klaveril Kaia Sunne

Variatsioonid - eesti rahvaviisidel
tantsib Heli Kivilaht

Oleksin laululind - J. Kappel - Virkhaus
laulab Ruth Merits
klaverisaade O. Nurk-Määr

Puck - E. Grieg
klaveril Ingrid Merits

Suur onu ja väike vennapoeg lähevad reisima -
rahvamuistendi ainetel
Jutustaja - Toomas Metsa
Säga - Mart Leetmaa
Kiisk - Kalev Ruberg

Liigulaul - eesti rahvaviis
Pidu hakkab - eesti rahvaviis
laulurühm:

Malle Hõõvel, Heli Kivilaht,
Ingrid Merits, Ruth Merits, Katrin Pärtelpoeg,
Reet Rein, Kaia Sunne
klaverisaade O. Nurk-Määr

Härga püüdmas - A. H. Tammsaare
loeb Peeter Kivestu

v a h e a e g

PEM 13136-1
PE 10
Lisa 2

Mälestuseks
Montrealist
Eel Vainla

9

MONTREALI EESTI TÄIENDUSKOOLI
20-nda õppeaasta

PEM 13136-1
PR 10
Lisa 3

AKTUS-KEVADPIDU

29.märtsil 1969.a.kell 17.00
Ecole Normale de Musique
4873 Westmount Ave. Westmount

.KULLAKETRAJAD.

Avasõna . R.Leitham

Sarvelaul . R.Päts
Üles,üles... eesti rahvaviis
koolikoor

Hommik . E.Grieg
Eesti rahvaviise
klaveril Jaak Kivik

Võõrsilsündinu mõtted . Ly Laasi
deklameerib Reet Aadoson

Kõne . Malle Kaljuste

Kanneldaja . Zeiger-Toi
Heli Kivilaht, Ingrid Merits,
Ruth Merits, Kaia Sunne,
Peeter Kivestu, Alar Kivilo,
Peeter Kopvillem

Kaera-Jaan . T.Vettik
Luulekangas . J.Mandre
Vikerlased

Tervitused

Sirtsukene . A.Järnefeldt
Kojumine . J.Mandre
Tütarlastekoor

V a h e a e g

Näidend 7-mes pildis
Fr.R.Kreutzwaldi muinasjutu
ainetel seadnud Karl Vaikla

Õed: Helle Vaus, Ann Ast,
Kadi Kaljuste

Nõid: Kalev Ruberg

Kuningapoeg: Andres Aadoson

Sõjapealikud: Andres Pedriks,
Mark Teose

Kaaren: Peeter Kall

Õökull: Vello Leitham

Tihane: Alan Lepik

Rästas: Ain Vaus

Pääsukesed:

Tiina Jänes, Ann Kall, Katrin
Kopvillem, Helle Leitham, Anna
Reidak, Tiinu Vaikla

Tantsijad:

Leida Leemet, Pille Leitham,
Karen Lepik, Triina Mölder,
Leena Vaikla, Eva Viires

Sõjamehed: I-IV klassi poisid

* * *

Tantsud: Linda Viires
Lavapildid: Ralf Kall
Saatemuusika: Olaf Kopvillem
Riietuse kavandus: Endel Ruberg
Lavastus: Karl Vaikla